

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ruperti Abbatis Tuitiensis, Summi Disertissimi
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Ruperti Abbatis Tuitiensis In Abacuc Prophetam Commentariorum Liber
Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN ABACVC PROPHE TAM
COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

Onfcius temeritatis ferè in omnibus tanq̄ temerariū redargui me uereor ab omnibus, eo q̄ præ clara sanctorū atq; orthodoxorum patrum studia, latitudinem ingredi sum aufus agri pleni, cui benedixit dñs, id est, sanctæ scripturæ, in qua uel ex qua est omnis benedictionis odor suauis & fructus, & quid respondebo arguentibus? Ruth Moabitidè, Ruth festinantè me in spiritu pauida intentione imitari credâr, dicentè ad socrum suâ: Vadam in agrum, & colligam spicas q̄ metentiū fugerint manus, ubicunq; clemētis in me patrisfamilias reperero grām. Sicur mādauit Booz pro illa pueris suis, ut nemo illi esset molestus, ita putent oēs qui hæc uident, quod mādēt eis Christus ex illa humilitate progenitus, ne mihi quasi pro præsumptiōe indignentur. Quod & si quis indignari uoluerit, paupercula nihilominus anima pro semetipsa sollicita, famēq; uenturâ præcauens, de qua Psalmista loquitur: Quia immaculata, quæ nō dies nouit dñs, non cōfundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabunt, cœptum in opere persistet, & ibit ante faciem suâ, ut operetur cibum, qui permanet in uitam æternam.

Ruth, 2.
 Pfalm. 36.
 Iohan. 6

ORATIO PRO IGNORATIONIBVS.

Ecci. 12.
 Questio.
 Responso.
 j. Timo. j.
 Ro. 11.
 Exod. 4.
 Esai. 9.
 Prouer. 30.
 Ezechi. 23.
 CAP. III.
 Auditio tres
 mēda, de uer
 bo incarnato

¶ Titulus iste aureus est, & magni pōderis uerbū, de quo ueraciter à sapiēte dicit: Verba sapiētis q̄ si statera pōderabunt. Quid est em̄ ofo prophete pro ignorantib⁹, aut qd̄ sibi uale q̄ orat propheta pro ignorantibus? Si ē ppheta, imō cū sit propheta, quomō s̄ in ignorantib⁹ esse profiteretur? Siquidem ante prophetasset, siue anteq̄ quicq; propheticum scripsisset, iste titulus puenisset, putarem⁹ eū sanctū prophetiæ sp̄m uelle inuocare, & hoc in dēdere, ut fortiri mereretur uocabulū siue officiū prophetale. Nunc autē nō ita est, sed iā prophetauerat, iā prophetica mysteria conscripserat. Ergō ne prius aut minus est propheta, prophetiāq; scientiā habere, posterius aut atq; perfectius pro ignorantibus orare: Plane ita est. ¶ Veruntamē nō istud quis existimet, q̄ paria sint hæc, ignorantiā dei habere, & pro ignorantibus orare. Nā (ex epl̄i gratia) Paulus ignorantia dei habens, blasphemus & persecutor & cōtumuliosus fuerat, & ecclesiā dei persequebatur, orans autē pro ignorantib⁹, magnus iam erat Ap̄tus, uas electionis, sapientia plenus, dū exclamans ita loqueretur: O altitudo diuitiarū, sapientiæ & scientiæ dei, q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uia eius. Quid multis moror? Omnino perfectior est, & eorū cum q̄bus deus loquitur, ore pro ignorantibus, siue hoc ip̄m uidere, q̄ sint in ignorantibus. Obsecro dñe (ait Moyses) nō sum eloquēs ab heri & nudius tertius, ex quo locutus es ad seruū tuū, impeditioris & tardioris linguæ sum. Esaias q̄q; clamat: Væ mihi, q̄ tacui, q̄ uir pollutis labijs ego sum, & in medio populi, polluta labia habētis, ego habito, & regē dñm exercitū uidi oculis meis. Sed qd̄ opus est singularibus exēplis? Deniq; de uniuersis eiusmodi sapientiā dicit: Viro quā locutus est uir, cū quo est dñs, & q̄ deo secū morante cōfortatus ait. Stultissimus sum uirorū, & sapientiā hoim nō est mecū. Nō didici sapientiā, & nō noui sanctorū scientiā. Longe hic est ab illo, q̄ sibi sapiēs uidet, aut uisus est, & propterea cū improprio dicitur ap̄d Ezechiele: Cherub extensus & protegens. Igitur ip̄se titulus hoc indicat, q̄ iste sit uir, cū quo erat dñs, & q̄ deo secū morante cōfortatus est. Proinde qd̄ uidit, qd̄ audiuit iste cōfortatus & iudicator factus Abacuc, iādudum Christi ecclesia miratur, & nos admirationē eius audientes, uimā intelligere, & digne cum ip̄so admirari queamus, & ip̄si nos orare pro ignorantibus.

LDomine audiui auditionē tuā, & timui. Bñe opus tuū in medio annorū uinificatiud. In medio annorū notum facies, cū iratus fueris, misericordiē recordaberis. Quā uel qualē dñi auditionē iste audiuit, & timuit? Illā nimiz, quam ip̄se postmodū edidit. Deus (inquiēs) ab austro ueniet, & sc̄tus de mōte Pharan, cornua in manibus suis, abscōndita est fortitudo eius & c̄. Veraciter hmōi auditionē audiendo, timere siue expauescere, fidelis & sapiētis animi ē. Quātū em̄ hoc est, qd̄ ueniēs i hūc mūdū deus, & dñs oim̄ creatas altissima, cū c̄tis uirtutibus cœlorū timēda & adorāda, carne assumpta, manib⁹ cōfortatus

ad crucis cornua pepedit, & ut hoc pateret, ut tã male tractaret tãtus dñs, cõtumaciũ culpa, seruoꝝ causa exitit: Quisq; eorũde seruoꝝ hãc auditionẽ audit, i. sentit uel intelligit, hoc em̃ est auditionẽ audire, qđ audiuit auris corporis, etiã cordis aure percipere. Quisq; (inquã) eorũde seruoꝝ istud audiuit, & cõsiderauit, qđo nõ timuit, qđo nõ expauit? Puta qđ attonitus dixerit: Heu, qđ erit de nobis seruis malis, quorũ propter scelus, talẽ tãtũq; dñm tã male tractare oportuit: Noui quẽdã, deo teste, qui p uisũ, eleuatis sursum oculis, aspiceret se putauit altitudinẽ summã & incircũscriptã magnitudinis, & miro atq; ineffabili mō, uim senti re illius diuinã uirtutis, & qđ in medio eiũde altitudinis, magnitudinis, immẽsitatis, uidere stantẽ, nimis excessum, & ineffabilẽ altissimũ, illũ filiũ hois, qđ crucifixus est pro nobis. Cũq; uisus eiũde magno quidẽ, sed suauis, ultra qđ dici p̃t p̃dere p̃meret: hæc, quã dixi, cogitatio illi in mentẽ uenit: Heu, qđ erit de nobis seruis malis, quorũ propter scelus, talẽ tantũq; dñm tã male tractare oportuit: Statimq; cogitatioi huic, alia cogitatio, qđ de sup̃ ab ipso filio hois emissã, suauissime r̃ndit: Nec ego tãtus nũc dñs existerẽ, nisi propter seruoꝝ causã tã male tractatus fuisset, & qđ mihi fuit causa passiois, eadẽ est gloriã & honoris. ¶ Qualiãcũq; sint hæc, illud recte dixerim, qđ opus hoc tã magnũ, tãq; incõprehensibile est, ut quisq; dignũ fuit audire auditionẽ eius, recte timeat, & oret pro ignoratiõibus. Nã ignorantia quidẽ huius rei nullus habere debet, sed ignoratiõẽ in cõsideratiõẽ eius, qđ nõ habeat, nullus est, quia nullus ad plenũ cõsiderare, uel æstimare p̃t. Nõ tamẽ timor hmoi, timor est seruilis aut peccatis, sed timor est sanctus, p̃manens in seculũ seculi, quẽ charitas nõ foras mittit, sed intus adducit, in quo maiestãtẽ æterni dei laudãt angeli, adorãt dominationes, tremũt potestates. Hoc ex ipsa re satis manifestũ est: Nã ubi dixit: audiui auditionẽ tuã, & timui, nõ licet subauditur, ne fieret qđ futurũ esse audiui, cũ dicat protinus: Dñe opus tuũ in medio annorũ uiuifica illud, hoc ipsum citius fieri optauit, & orauit, qđ futurũ esse audies timuit. Ergo bonũ timor, sanctus timor, de quo alibi Psalmista: Adorabo (inqt) ad tẽplũ sanctũ tuũ in timore tuo. Dñe (inqt) opus tuũ in medio annorũ uiuifica illud. Miro modo iste nõ timidus, sed timoratus, & orat & prophetat. Quid em̃ est in medio annorũ? Qui sunt anni, quorũ in medio fieri orat, qđ audiens futurũ esse timuit. Annos istos libetẽ intelligimus, annos uitã hois, quos Psalmista cõputatos habet. Dies (inqt) annorũ nostrorũ in ipsis septuaginta anni. Equidẽ numerũ hunc excesserũt potentiores, magisq; durabiles aliqui, sed si in potentibus octoginta anni, & amplius eorũ labor & dolor. Ergo anni uitẽ hois septuaginta sunt. Futurũ autẽ erat, ut in medio huius nũeri annorũ uiuificaret dñs opus suũ, opus mortificatũ, opus qđ est genus humanũ. Equidẽ cœli & terra & mare & oĩa qđ in eis sunt, opa sunt dñi, sed hõ quoddã opus speciale ẽ dñi, opus manuũ dñi. Nã dixit deus de cæteris, & facta sunt: ut autẽ hoĩem faceret, assumpit lutũ, & plasmãuit, et fecit opus manuũ. Hinc Esaias: Et nũc (inqt) dñe p̃r nos ter es tu, nos uero lutũ, & fictor nos ter, & opa manuũ tuã: oēs nos. Et sanctus Iob: Manus tuã fecerũt me, & plasmãuerũt me totũ in circuitu. Ergo & si cætera dñs opatus est, hõ tũ propriũ quoddã opus manuũ dñi est, qđ diabolus p̃ serpentẽ mortificauit morte aiã, subsequẽte, ex iusta dei snia, corpis morte. Hoc opus ita mortificatũ, uiuificatus erat in medio annorũ uitẽ hois annorũ septuaginta. Et ita factũ est. Cũ em̃ esset ipse dñs hõ factus, paulo minus, qđ in medio quadraginta annorũ, scilicet ætatẽ habet annorũ trigintriatũ, ipse moriendo atq; resurgẽdo uiuificauit opus suũ genus humanũ. Moriendo, mortẽ destruxit aiarũ ñrarũ, resurgẽdo uitã reparauit corporũ ñrorũ. Igitur miro modo iste timuit qđ in isto timore hoc ipm qđ timebat, prophetãdo orauit, ut citius fieret, orãdo prophetauit, qđ citius faciẽdũ eet. Iterũ ait: In medio annorũ notũ facies. Quid notũ facies in altero medio annorũ? Diximus em̃, qđ in medio annorũ uitã hois opus tuũ uiuificasti, i. tẽplũ tuũ, tẽplũ nõ manufactũ corpis tui, Iudaica impietate solutũ suscitasti, & cum ipso gñis hũani uitã reparasti. Quid facies notũ in altero dimidio annorũ, nisi hoc ipm qđ reuera uiuificaueris iã dicitũ opus tuũ. Cũ em̃ cõpleti fuerint qđraginta anni, ex qđ illud opus tuũ, illud tẽplũ tuum ædificasti, de corpe uirginis matris, iã tũc notũ factũ erit, qđ oparũ sis, ueniẽtib; Romanis, & ueritatẽ tuã implẽtib; in destruẽtẽ iõẽ tẽpli manufacti, sup̃ qđ calumniã sustinuiti à dicitũ tribus: Hic dixit: Possum destruere tẽplum dei, & post triduum illud reedificat. Nõ em̃ remanebit lapis sup̃ lapidem qđ destruit tẽplum dei, & post triduum illud reedificat. Nõ em̃ remanebit lapis sup̃ lapidem

Enarratio cuiusdã uisionis de quã plenus, lib. jz. in Mattheum,

Duplex timor. Psal. ja

Psal. f

In medio annorum. Psal. 89

Homo aliter est opus dei, qđ alie creature. Esa. 64.

Iob. jo.

Aetas Chri.

Matt. 26. Ibid. 27. Ibid. 24.

qui nō destruat. Mira et pauēda celeritas opis tui dñe, q̄a in medio annorū nostrorū, anno
 rū q̄draginta, q̄ uitā nostrā anni sunt, uiuificabis illud, sicut iā dictū est, & in altero eorū
 annorū medio sic notū facies, qd̄ egeris, ut eiusdē opis tui gloriā, a mulatio tēpli Iudaici, tē
 pli manufacti, occultare siue obscurare nō possit, q̄a destructū erit, magna ira, magna tunc
 p̄sura erat p̄plo huic. Sed qd̄: Cū iratus fueris, misericordiae recordaberis. Nō erimus sicut So
 doma, nō efficiemur q̄si Gomorrha, sed reliquiae saluē fiet ex nobis. Hinc Esaias dicit: Nisi
 dñs exercitū reliquisset nobis semē, q̄si Sodoma fuisset, & q̄si Gomorrha siles essem,
 & ē sensus: Nisi dñs p̄ordinasset, ut reliquiae saluē fiat ex nobis, & ois Israhel saluus sit cū
 plenitudo gētū subintrauerit, ita tota gēs nra cōsumpta fuisset, absq̄ ullis reliquis, sicut So
 domitē oēs igne & sulphure sunt cōsumpti, excepto Loth, q̄ nō erat ex illis. ¶ Quod apud
 septuaginta interptes ita legit: in medio duū aialū cognosceris, nō p̄terire libet, maxime q̄
 in coctu siue in cōuētū ecclīae usitatū est. Simplex qd̄ interpretatio et opinatio vulgī (ait bea
 tus Hierony. de saluatore intelligit, qd̄ inter duos latrones crucifixus, agnitus sit. Qui aut
 melius hoc dicūt, q̄ in prima ecclīa, quē de circūcissione fuit, & de p̄putio cōgregata, duob̄
 p̄p̄lis, se hinc inde cingētibus, intellectus sit saluator, & creditus. Sunt q̄ duo aialia, duo in
 telligāt testamēta, nouū & uetus, quē uere animātia sint, atq̄ uitalia, quae spirēt, & in quorū
 medio dñs cognoscatur. Sequitur: **L. Deus ab austro ueniet, & sanctus de mōte Phara**
ran. Semp̄ haec uetus admirādo exclamauerat, nūc rē ipsam latius eloqui incipit, sup̄ cuius
 magnitudine attonitus, exclamationē p̄miserat. Deus (inq̄) ueniet, & sanctus ueniet. Vnde
 ueniet: ab austro, de mōte Pharan. Quod de Ch̄so dei filio scimus uel credimus, p̄pter qd̄
 & loquimur, libet̄ in istis p̄phetā uerbis intelligimus, q̄a à deo exiuit, & in hūc mūdū ue
 nit, homo factus, secūdū opationē sp̄s sancti. Sp̄s em̄ sanctus, sicut in multis scripturā
 locis, ita & hic recte paulstrū intelligit, q̄a uetus est calidus, & regiōe calida a quiloni appo
 situs, q̄ significari solet sp̄s malign⁹, sp̄s sancto cōtrarius. Ipsa aut̄ dei patris p̄sona p̄ mōte
 Pharan, siue scdm̄ se ptuaginta interptes, p̄ mōtē umbrosū, & cōdēsum cōgrue significat
 q̄a uerz̄ incōprehēnsibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uitae eius, & immēsa ē altitudo ill
 uitae sapiētiae & sciētiae dei, qd̄ innuit (ut supra diximus) titulus ip̄e, oratio Abacuc p̄phet
 ta pro ignoratōibus. Porro deus & sanctus ip̄e ē Ch̄sus, dei filius, utiq̄ deus uerus, homo
 sanctus, nequaq̄ in iniquitatibus cōceptus, & q̄ peccatū nō fecit, nec in uetus ē dolus in ore
 eius. Iste igitur (inq̄) ab austro ueniet, i. ut ueniat iste, hoc sp̄s sanctus efficiet. Nam p̄pter
 charitatē suā magnā ueniet, p̄pter charitatē suā magnā mittet eū deus pater. Charitas autē
 patris mittētis, & filij q̄ missus est, qd̄ ē aliud nisi sp̄s sanctus: Ergo à sp̄s sancto ueniet, ut
 ueniat, sicut iā diximus, sp̄s sanctus efficiet, & sp̄s sancti erit opatio, qd̄ cū uirgo incorru
 pta cōcipiet uerz̄ deū, uerz̄q̄ hominē pariet. Secūdū tres istas, unius uerz̄ & summae deitatis
 p̄sonas, tribus distinctiōibus cāticū hoc p̄pheticū subdistinguit. Distinctiōem earūdem
 signū est semp̄, qd̄ Hebraice sela, et à Gr̄cis trāslatoribus interpretatū est diapsalma, de quo
 sciendū qd̄ nō nisi in psalterio, & in p̄sentī loco sit positū. Et puto (ait beatus Hieronimus)
 musici cuiusdā soni esse signaculū, aut certe p̄petuitatē eorū, quae p̄dicta sunt indicari, &
 ubicūq̄ sela, hoc est diapsalma siue semp̄, apponitur, ibi sciamus nō tm̄ ad p̄sens tēpus, uerz̄
 aeternū, uel quae sequātur, uel quae p̄cesserūt, pertinere. Prima distinctiō ab hoc uerz̄ in cō
 p̄t, operuit caelos gl̄ia eius. Scda, fluuios scindēs terrae. Tertia, maledixisti: ceptis eius. Et
 prima quidē distinctiō spectat ad deū dei filiū, de quo dixerat, deus ab austro ueniet, nā con
 nua (inq̄) in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius & c̄. Secūda distinctiōe manifestū
 stū est, qd̄ aliq̄ personae loquatur, nā egressus es (inq̄) in salutē populi tui, in salutē cū Ch̄so
 & illa persona recte intelligitur spiritus sanctus, quē per austrum significari accipimus, q̄
 uisibilia p̄sentiae suae signa praebuit, egrediēs cū Christo suo, in salutem populi sui, quod
 suo loco planius dicendum erit. Tertia distinctiōe alia persona est cui loquitur, maledixisti
 isti sceptris eius. Postmodū dicēs, ego aut̄ in dño gaudebo, & exultabo in deo Iesu meo, &
 illam personā cui loquēs, hoc de dño Iesu suo confitetur, patrē gratanter accipimus. Nā
 ipsam dictorū seriem persequamur. **L. Operuit caelos gloria eius, & laudis eius p̄lo**
na est terra. Sic loquitur. Haec & caetera quae sequūtur tanq̄ timore plenus, & illi audi
 tu in interiori homine attonitus, quē praemisit, domine (inquiens) audiui auditionē tuā &
 timē

Esai. j.

Rom. ij.

Gene. j. 9.
 In medio duū
 aialium.

Deus ab aus
 stro, id ē, a spi
 ritu sancto ue
 niēt.

Mons Phara
 deus pater.

Esai. 53.
 j. Petri. 2.

Sela est Di
 apsalma.

Tres distincti
 ones huius
 orationis.

Prima, ad fi
 lium dei,

rimui. Dixerat deus ab austro ueniet, & sanctus de monte Pharan, siue de monte umbroso & cōdēso. Iam quasi queres qualis uel quātus deus, & quātē sanctitatis sanctus; operuit (ait) cœlos gl̄ia eius & laudis eius plena est terra. Cū dicit operuit cœlos gl̄ia eius, qđ nisi hoc int̄ timare uult qđ æque umbrosus & cōdēsus sit, ut ipse motis. i. ipse pater de quo uenit idem deus. Deniq; ualde umbrosus & cōdēsus, ualde incōprehensibilē illū esse testatur, cum dicit, operuit cœlos gloria eius, qđ idem est, ac si dicat. Incōprehensibilis est diuinitas eius etiā cœlis, i. cūctis spiritibus angelicis. Tantus tā gloriosus est iste deus. Quā sanctus sit si q̄ras, & laudis eius (ait) plena est terra. Pulchre distinguit gl̄iā dei, laudē dei. Nam inde gloriosus qđ deus, inde laudabilis qđ sanctus. Et sicut gl̄ia diuinitatis eius cœlos (ut iā dictū est) operuit, ita laude sanctitatis, laude sanctę hūanitatē eius terra plena est. Nec cœli, i. angeli, gl̄iā diuinę claritatis eius ad finē p̄spicere possunt, nec hoīes in terra sanctitatē, et hūilitatē hūanitatē eius, quantū est dignū, laudare sufficiūt. Nō habet finē deus magnus & excelsus, nō habet æstimationē, deus homo factus, sanctus & bonus. Quid ergo, si gloria eius cœlos operuit? Vnde cognoscetur si est umbrosus & cōdēsus, ut nō possit uideri, nō ita est incōprehensibilis, ut nō possit agnosci. Splendebit em̄, & splēdor eius ut lux erit. i. creaturā rā satis illuminabit. Habet quidē lucē inaccessibilē, sed tolerabilē nouit emittere splendore. In ipsum lucis profundū accedere uel penetrare creatura nō potest, sed ad creaturā lux ipsa teperatio splendore p̄cedere potest. Splenduit gl̄ia eius ip̄s cœlis, q̄s operuit, & terra splenduit, ubi homo factus, hoīes lauit. Splendor eius, mirabilū est operū effectus. In cœlo & in terra mirabilia fecit, & quoties mirabilia fecit, toties splendore emisit, & huiusmodi splēdor eius ut lux est, & ut lux erit, qđ creaturā suā angelicā siue humanā ad cognoscendū seipsum sufficēter illuminat, & illuminabit. Quid tandē umbrosus, qđ cōdēsus eo qđ sequitur. **L. Cornua in manibus eius, Ibi abscondita est fortitudo eius.** I. Cornua nāq; uexilla dicit, & trophaea crucis, cuius brachijs cōfixę fuerāt manus eius. Cū em̄ in forma dei esset, nō rapinā arbitratus est, esse se æqualē deo, sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs, factus obediēs patri usq; ad mortē, mortē autē crucis. In cruce ergo paulisper abscondita est fortitudo eius, qđ dicebat ad patrē: Tristis ē anima mea usq; ad mortē, & pater si possibile est, trāseat à me calix iste, et in ipsa cruce, Pater in manus tuas cōmēdo sp̄m meū. Quid tā umbrosus, tā cōdēsus? Nā nos (inqt. Ap̄tus) p̄dicamus Iesum Christū crucifixū Iudæis quidē scandalū, gētibus autē stultitiā. Quomō autē uel ad quid ibi abscondita est fortitudo eius? Nimirū sicut in carne absconditur hamus, i. ferri aculeus, ad hoc ut piscis capiat̄. Nā hoc est qđ de Behemot siue Leuiathan ad beatū Iob dñs loquitur. An extrahere poteris Leuiathan hamo? Subauditur ut ego. Proinde cū dicit, cornua in manibus eius, nō id solum nos attendere uult, qđ cornibus siue brachijs patibuli cōfixę fuerint manus eius, alioquin magis proprie dixisset, manus eius in cornibus, sicut non sic dicere solemus, crux in Ch̄o, sed Ch̄us in cruce fixus, hoc magis nos p̄p̄dere uult qđ p̄pter cōfixionē qđ crucis cōfixus, uel in cruce exaltatus ē, ois potestas siue oē regnū qđ p̄ cornu significari solet, data est in manibus siue in manu eius, sicut ipse p̄dixerat, si exaltatus fuero à terra, oia trahā ad me ipsum, & sicut ait postea, data ē mihi ois potestas in cœlo & in terra. Ipse p̄pheta protinus enūciat qđ euenturū esset inde, qđ ibi abscondita ē fortitudo eius. Ait em̄. **Ante faciē eius ibit mors, & egrediet̄ diabolus ante pedes eius.** I. Quid em̄ est hoc nisi ac si diceret, illo qđ si hamo Leuiathan capiet̄. Sicut em̄ piscis hamo captus, ante pedes capiētis hamoq; trahētis de Hamiē siue de mari egrediet̄, ita diabolus egredietur (ait) an̄ pedes eius, hoc est, ueniet in potestate eius, & foras idem princeps mūdi enūciatur. Duo dixit, an̄ faciē eius ibit mors, & egrediet̄ diabolus an̄ pedes eius, & hec sunt quę nos credimus, & loquimur, & credētes speramus, qđ an̄ cōspectū eius mors fugit. Resurrexit em̄, & nobis resurrectionis gl̄iā donauit, diabolūq; auctore p̄cti & mortis ad p̄dicationē Euāgelij sui fecit foras egredi, & an̄ pedes. i. an̄ p̄dicatores suos cōculari. Sequitur. **Stetit & mēsus ē terrā. Asperxit & dissoluit gētes, & cōtriti sunt mōtes seculi. Incuruati sunt colles mūdi, ab itin̄eribus eternitatis eius.** I. Ipse qđ in cruce mortuus fuit, ubi abscondita erat fortitudo eius, rediētes à mortuis, nimirū tā nō abscondita uel abscondēda, sed deinceps manifesta fortitudie

gl̄ia & laus Christi.

Cornua eius brachia crucis. Philip. 2

Matth. 26. Luca. 23. I. Corin. 1.

Iob. 40.

Iohan. 12. Marc. 16.

unde superata atq; cōfusa sunt cūcta fanatica gentiliū, sancti patres latius tractauerunt, quæ quoniā suis in locis inueniunt, hic nō p̄scribimus, uitates legētis fastidiū. Igitur turbabūtūt (ait) pelles terræ Madīā. i. uanitates & infantie falsæ illorū, q̄ nō credēt secūdū euāgelij p̄dicationē, futurū esse iudiciū, superabunt atq; destruent p̄ mira & inaudita p̄lia martyꝝ, sua corpa ad supplicia tradētū, & moriēdo uincētū. Sequitur. **L. Nunquid in fluminibus iratus es dñe, aut in mari indignatio tua?** Huiusmodi interrogaciones interdū facere potuerūt & ceteri prophete, & fecerūt, excepto q̄ iste cū maiori interrogat admiratiōe, Exēpli ḡsa: Vbi Daniel uidit in uisōe q̄ quatuor uētī cœli pugnant in mari rubro, & quatuor bestie grandes ascēdebant de mari diuersi inter se, & deinde throni positi sunt, & antiquus dieꝝ sedit, & interfecta est iudicio eius bestia illa magna, aliarū q̄q; bestiarū potestas ablata, admirari poterat ipse Daniel, & eodē modo interrogare. Nūquid in leonibus iratus es dñe, aut pardis & ursi furor tuus, & in uētis atq; in mari indignatio tua? Nunqd de talibus tibi est cura, ut propter hæc in iudicio sedear? Et rōne ipsa respondente, nō, cōsequēbat, ut p̄ illas imagines significarētur quædā alia maiora, q̄ scire uolēs ille accessit (inqt) ad unū de assistētibus, & ueritatē quærebā ab eo de oibus his. Simili mō & Zacharias de multis quærit, & dicit: Quid sunt hæc dñe mi? Iste aut magis attonitus & maior admiratiōe citatus, uidebat em̄ & audiebat aure uel oculo prophetali unde timeret, sicut p̄misit, dñe audiui auditiōe tuā & timui, interrogat & dicit: Nunquid in fluminibus iratus es dñe, aut in mari indignatio tua? Et sine dubio respōsum est ei, nō, nullā quippe irā elemēta inanimata meruerūt, & sicut Danieli, sicut Zachariæ interrogātibus, ita & huic dictū est, qd essent uel qd significarēt ea, q̄ uidebātur. Nulli tñ ita expositū est aliqd̄ eiusmodi mysteriū, ut cōcederet ei scribere manifeste ad intelligēdū, imō sic p̄cipiebāt. Tu aut claude fermōes, & signa librū usq; ad tēpus statutū. Quid iste uiderit ut diceret nunqd in fluminibus iratus es dñe &c. sequētia manifestius sonāt, cū dicit, uiderūt te aquæ deus, & doluerūt montes, gurges aquarū trāsiit, dedit abyssus uocē suā &c. Itaq; sicut in legibus dicitis, nō alligabis os boui trituranti, cū audimus Aplm dicētē, nunqd de bobus cura est deo, scimus respōdere, nō, sed de p̄dicatoribus hoc dicit, lex sp̄ualis: ita in his uisionibus prophetiis dū dicit, nunqd in fluminibus iratus es dñe, & ipse uidēs siue propheta, & nos uidētis sensum habere cupiētēs, rōdere sciamus, nō, & sub noibus montiū atq; colliū, eq̄q; atq; quadrigarū, fluminū siue aquarū, sagittarū fulgentiū, & fulgurātis hastæ, cæterarumq; rerū, de q̄bus æque ut de bobus cura deo nō est, res illas intelligamus, de q̄bus deo sine dubio cura est, flumina illa nobis in intellectu sunt, illa, quorū uoces audire sunt, uel audire potuerūt aquæ illæ & mare illud & flumina, de q̄bus in psalmo scriptū ē. Eleuauerūt flumina dñe, eleuauerūt flumina uocē suā. Eleuauerūt flumina fluctus suos à uoce aquarū multarum. Mirabiles elatiōes maris mirabilis i altis dñs. Flumina em̄ q̄ leuauerūt uocē suā, sacra catholice fidei dogmata sunt, dño dicētē. Qui credit i me, sicut dicit scriptura, flumina de uētre ei? fluēt atq; uiuā. Porro flumina alia flumina cōtraria, q̄ eleuauerūt fluctus suos à uocib⁹ aq̄rū multarū, illa sunt, de q̄bus gloria draco magnus, ut apud Ezechiēlē dñs loquitur: Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti, draco magne, q̄ cubas in medio fluminū tuorū, & dicitis: Meus ē fluuius, Populi mei sunt in quieti & ipetuosi, q̄ eleuauerūt fluctus suos, fluctus p̄secutionū atq; seditionū à uocibus aquarū multarū. i. propter uoces Chri, discipuloꝝ habētū abūdantiā cœlestiū ḡfarū. Illud mare totus mūdus est, mūdus impioꝝ & incredulorū, cuius tanq̄ maris elatiōes mirabiles fuerūt, mirabilis aut in altis dñs, q̄ elatiōes illas cōpescuit. Qualiācūq; uocabula sint, tā in his, q̄ in cæteris, q̄ sequunt, illas debem⁹ intelligere res, q̄bus dñm summe sapiētē, & summe iustū irasci, uel indignari à rōne nō discordet. Sequitur. **L. Qui ascēdis sup equos tuos, & quadrigę tuę saluatio Suscitās suscitabis arcū tuū, iuramēta tribubus, quę locutus es.** Quia semel interrogauit, nunqd in fluminibus iratus es dñe? & iter rogando, interrogatiōis atq; responsiōis uia nobis apearuit, interrogemus etiam de his. Nunquid super equos quadrupes domine ascēdisti, aut ascēdes, & quadrigis uectaberis, ut reges uel consules? Nunquid arcum intendes, & sagittarius fies, & scapulas hominum transfiges, et pcuties inter pulmonē et stomachū, aut egrediet sagitta p̄ carneū cor eorū? Et in debimus: Non, Nā ascēdes quidē equos tuos, sed equi tui homines sunt, sponte subeuntes

Interrogatio per admiratiōem. Dan. 7

Zach. 1.

Dani. 12. Hæc dicta p̄ allegoriam intelligenda. Deut. 27. 1. Cor. 2.

Psal. 92

Ioh. 7

Ezech. 29.

COMMENT· RVPER· ABBA· LIB· III.

obediētiæ tuæ frenū. Ascendes quidē quadrigas tuas, sed quadrigæ tuæ quatuor euange-
 lia tua, siue euāgelij tui quatuor sunt sacramēta, per totū mundū currētia, scilicet incarnatio
 tua, passio tua, resurrectio tua, ascēsiō tua, q̄ sine dubio sunt saluatio n̄ra, quorū sine fide, nū-
 la est saluatio n̄ra. Cū istis equis & quadrigis tuis: suscitās (ait) suscitabis arcū tuū .i. p̄dicā-
 p̄dicabis futurū iudiciū tuū, te, ad iudicandū uiuos & mortuos, uenturū, quē admodū illi tes-
 tes resurrectionis & ascēsiōis tuæ te uiderunt euntē in cœlū. Illud nanq̄ p̄dicare iudiciū
 quodāmodo tale est, ut si quis intendat arcū suū, q̄a sicut arcus de longe ferit, ita de longin-
 quitate uenit, ita ut ante q̄ feriat, p̄uideri nō possit. Suscitabis, & iuramēta tribubus,
 q̄ locutus es. Quæ sunt illa iuramēta? Duobus quidē hoibus iuramēta locutus es, sc̄z Abra-
 hā & David, dicēs Abrahā: Per memetipsum iurauī, q̄a fecisti rē hāc. Et iurās David, sicut
 scriptura dicit: Iurauit dñs David ueritatē. Verūtamen & oia dicta tua, propter firmā
 & insolubilē ueritatē dici possunt iuramēta. Tu es enī ille angelus, de q̄ in Apocalypsi scri-
 ptū est: Et angelus, quē uidi supra mare stantē, leuauit manū suā in cœlo, & iurauit p̄ uiuentē
 in secula seculorū, q̄ creauit cœlū, & ea q̄ in eo sunt, & terra & ea q̄ in ea sunt, & mare &
 ea q̄ in eo sunt, q̄a tēpus amplius nō erit &c. Quodcūq̄ locutus es, tā firma, tāq̄ uera sunt,
 ac si iuraueris p̄ temetipsum, siue p̄ beatā trinitatē, uiuentē in secula seculorū. Cœlū & terra
 transibunt, uerba autē mea nō transibūt. Ascendēdo sup̄ equos & quadrigas tuas, & suscitā-
 do arcū tuū implebis oia, q̄ tanq̄ iuramenta locutus es, quorum finis erit dare tribubus tuis
 terrā ueraciter fluentē lac & mel. **L Semper.** Nam supra dictū est, qd̄ à uersiculo illorū
 us ab austro ueniet, & sanctus de monte Pharan, siue umbroso & cōdenso, quo sanctū in-
 telligimus trinitatē, trina distinctiōe distinctū sit hoc canticū, & singularū distinctiōnū si-
 gnū sit, semper, pro quo in gr̄co diapsalma, & in hebraico sela scriptū est, & ubiq̄q̄ appo-
 nitur ibi, uel quæ sequatur, uel quæ p̄cesserint, nō tantū ad p̄sens tēpus pertinere sciamus.
 Ea quæ iā dicta sunt, manifestū est ad personā p̄tinere dei, & sancti, q̄ ab austro, & de mon-
 te umbroso & cōdenso, id est, à spū sancto, & à patre deo uēturus erat, & nunc interpolito,
 semper, q̄ sequitur, ad p̄sonā dicunt spūs sancti, qd̄ maxime ex illo liquet uersiculo. Egre-
 sus es in salutē populi tui, in salutē cū Christo tuo. Air itaq̄. **L Fluuios sc̄ndes terre,** uis-
 derunt te aque, & doluerunt montes, gurges aquarū transijt. **L Ne fluuios et aquas si-**
 ue aquarū gurgites hic intelligamus uulgariter, uetuit nos interrogatio p̄missa, dicentis: Nū-
 quid in fluminibus iratus es dñe, aut in fluminib⁹ furor tuus, uel in mari indignatio tua? **L**
go fluuios terræ, .i. oēs sapiētes siue oēs loquacitates philosophiæ mūdānæ, tu auster bone,
tu spūs sapiētiæ sc̄ndes, tu q̄ flumen dei, .i. doctrinā euāgelicā, absq̄ sc̄itura currere facies,
sequētibus signis. Ad qd̄ illos fluuios sc̄ndes? Nimirū ut minus aut nihil ualeant, p̄ sc̄lū
ras cōminuti atq̄ attenuati, et transeant p̄ eos calciati. Nā hoc est qd̄ apud Esaiā taliter dictū
est: Et desolabit dñs linguā maris Aegypti, et eleuabit manū suā sup̄ flumen, in fortitudine
spūs sui, et percutiet eū in septē riuīs, ita ut trāseant p̄ eū calciati. Lingua nāq̄ maris Aegy-
pti loquacitas est sapientiū seculi, quā spūs sanctus stultā fecit, quā dū sc̄issa et cōtra semet-
ipsam diuisa est, facilius tranherūt p̄ eā, quicūq̄ fuerūt uel sunt calciati pedes in p̄paratione
euāgelij pacis. Hoc factū uiderunt te (ait) aquæ, et doluerunt montes, .i. cognouerūt te po-
puli, et doluerunt principes, aliqui dolore p̄nitētiæ, aliqui dolore inuidiæ, et intumescunt
quidē populi multi, quo mō interdum aquæ intumescūt, sed tumoris eorū finis erit, hoc est,
qd̄ nunc ait: gurges aquarū transijt. Sequitur. **L Bedit abyssus uocem suā, altitudo mar-**
nis suas leuabit. Sol & luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarū tuarū in-
ibunt, in splendore fulgurantis hastæ tuæ. **L Vbi gurges aquarū, hoc est ois eorū impo-**
tus et p̄secutio transt, q̄ uexabant tunc populū tuum, tunc abyssus, .i. inferi laudauerunt te,
tunc etiā superi, .i. angeli in plausum suis manibus cōcrepuerunt, et uictorē ueluti gestū qd̄
et tripudio eleuatarū manū demonstrant. Sol tuus et luna, et ois splendor, qui prius illuc-
rat populo, et postea malorū pondere, et tenebrarū horrore in uerū fuerant cooperta, rece-
perunt lumen suū, et pristinū habuerunt fulgorē. Sagittæ tuæ, et fulgurans hasta tua, id est,
plagæ tuæ, et eruditio tua, lumen populo tuo p̄auerunt. Deniq̄ in luce sagittarū tuarū
et in splendore hastæ tuæ, q̄ eos ad hoc corripuit, ut emēdaret, ambulauit p̄plus tuus, te imē-
te diligēs, et magnā tui admirationē habēs. Hic protinus sequit. **L In fremitu cōcūcabis**
terram

Iuramēta dei,

Gene. 22.
Psalm. 137.
Apo. 10.

Matt. 24.

Secunda dis-
tinctio spūs.

Fluuii terræ,
sapiētes seculi.

Esa. 11.

Ephe. 6.
Doluerunt
montes.

terra, in furore obstupefacies gētes. Egressus es in salutē populi tui, in salutē cuius
 Chusto tuo. Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentū vsq; ad collū
 Procedere & properare uolēs aius, adhuc ad añ iā dicta reuocat. Minus em̄ q̄ cupit ipse si
 bimēt dixisse uidet. Sigdē de tpibus uerborū tacuit oīno, tanq̄ casu, & absq; ulla rōne, uaria
 ta sint in his uerbis ppheticis. Futuro tpe propheta dixerat: Fluios scindes terrā, & repen
 te uerbis agere rē cepit p̄teriti tps: Viderunt te aqua, & doluerūt mōtes, gurges aquarū
 trāsūt, & subinde iteg; scdm̄ tēpus futurū. In luce (ait) sagittā tuā; ibūt, in iremitu cōculca
 bis terrā, in furore obstupefacies gētes, statimq; rursus tpe p̄terito. Egressus es (inqt) in salu
 tē populi tui, in salutē cū Ch̄so tuo &c. Nunqd casu, & absq; ullius rōnis intuitu, ita in pro
 phetis suos tpa uerborū uariare cōsueuit spūs sanctus? Nō utiq; absq; ratiōe ē, q̄ & si nobis
 nō oīno patet, tñ inde p̄sentire aliqd, dulce & iucūdū est. Attendēti diligēter illud occurrit,
 qa sermo ppheticus, ea q̄ quodā certo tpe uentura uel faciēda essent, magis p̄teriti tps uer
 bis edixit: illa uero, q̄ fieri nō desinerent, oībus diebus usq; ad finē seculi, uerbis futuri tēpo
 ris enunciauit. Siquidē ut p̄dicatores suos in mundo haberet dñs, & futurū p̄dicaret iudiciū
 usq; ad finē seculi, nō erat de futurū, & iccirco uerbis futuri tps edixit: Ascendes sup equos
 tuos, suscitās suscitabis arcum tuū. Vt autē in infirmitate passiōis lateret uirtus diuinitatis e
 ius, certo q̄ dā & breui tpe futurū erat, & iccirco p̄terito tpe dixit: Ibi abscondita est fortitudo
 eius. Discretio hęc eadē, illic euidētius apparet, ibi de passiōe sua loquēs, p̄terito tpe ait: Fo
 derūt manus meas & pedes meos, qd̄ semel oportebat fieri. Futuro autē: Narrabo nomē tuū
 um fratribus meis, in medio ecclīe laudabo te, qd̄ sit, & fiet usq; in finē seculi. Quapropter
 qd̄ ait, ab eo, fluios scindes terrā, repetere libet, uerūtamē prius egressum illū, de quo ait:
 Egressus es in salutē populi tui, in salutē cū Ch̄so tuo, cōsiderare ad rē p̄sentē non nihil atti
 net. Egressus es ait, i. p̄sentīe tuā, uel aduētus tui ad hoies, signa uisibilia dedisti deus inuisi
 bilis, ita egressus es cū Ch̄so tuo. Ergo cui hęc dicunt, alia est p̄sona, q̄ ipse Ch̄s. Nec ue
 ro p̄sona patris hic intelligēda est, qa uidelicet p̄sonā illā ex noīe, nulla scripturāe authoritas
 refert taliter apparuisse hoibus, ut uisibilia p̄sentīe suā signa p̄beret. Filius dei, deus inuisibi
 lis, hō uisibilis factus est, & cū ipso taliter egresso, spūs sanctus ita egressus est in salutē po
 puli sui, ut uisibile daret signū aduentus sui. Nā & sup ipm̄ Ch̄stū suū descendit corporali
 specie, sicut colūba. Et sup discipulos Ch̄si sui apparuit, tanq̄ ignis, & supra singulos eorum
 sedit. Ita egressus est in salutē populi sui, cū Ch̄so suo, i. ut saluaret pplm̄ suū, cū Ch̄so suo
 saluatore n̄so. Primo egressu uisus est ad aquas Iordanis, ubi baptizabat Ch̄s eius. Pulchre
 ergo ab aquarū similitudine incipit opus eiisdē salutis in laudē eius q̄ egressus est in salutem
 populi sui: Fluios (ait) scindes terrā, uiderūt te aqua &c. Verbū, scindere, latius ē, et plus
 significat, q̄ si dixisses, emittes, siue apies. Vno nāq; hoc uerbo, & malorū defolationē, et bo
 norū significat fluuioꝝ diffusionē. De malis uel cōtrarijs iā supra positū est exēplū: Et de
 solabit dñs linguā maris Aegypti, & eleuabit manū suā sup flumen in fortitudine spiritus
 sui, & percutiet eū in septē riuis, ita ut transeant p̄ eū calciati. De bonis alibi dictū est, qa scif
 sē sunt in deserto aqua, & torrētes in solitudine, & q̄ erat arida in stagnū, & sitiens in fontes
 aquarū, & mali quidē fluuij sunt fluuij terrā, boni autē fluuij nō sunt eiisdē terrā, sed scissū,
 i. per diuina grām dati sunt terrā. Vtrūq; fieri cōceptū ē ab aquis Iordanicis, ab ipso egresso
 su, quo in specie colūbæ spūs sanctus ad aquas Iordanis egressus est cū Ch̄so suo in salutem
 populi sui. Exinde nāq; cepit Iesus Ch̄s eis p̄dicare publica p̄dicatiōe, & in digito dei dæ
 monia eiicere. Taliter egressum uiderūt te (inqt) aqua, & doluerunt montes, i. cognouerūt
 te populi, & inuiderunt principes. Nā turbæ quidē admirabant, pharisæi autē dicebant: In
 Beelzebub principe dæmoniorū eiicit dæmonia. Viderunt (inqt) te aqua, & doluerūt mō
 tes, qa exierunt Ch̄so tuo obuiā turbæ cum ramis palmarū, piū Osanna cōclamātes, & inu
 derunt principes sacerdotū, mortē illi machinātes. Videtis, qa nihil proficimus: Ecce mun
 dius totus post eū abiit. De talium q̄libet in psalmo dictum est: Conceptit dolorē, & peperit
 iniquitatē, & aqua & montes pariter uiderunt te, quod scilicet tu cum illo Ch̄sto tuo eēs,
 & q̄ ille nō in Beelzebub, sed in te multa signa faceret, sed aqua & uiderunt te, & laudau
 erunt, montes autē uiderunt & inuiderunt. Deinde gurges aquarū (inqt) trāsūt. Quid ibi fuit
 gurges aquarū, nisi p̄funda et seditiosa malitia Iudeorū. Deniq; sicut turbas illas q̄ uiderūt
 & lauda

Cur prophe
 ta tēpora uer
 borū uariat.

Psalm. 27.

Egressus es in
 salu. pop. tui.

Matt. 5.
 Actu. 2.

Scindere
 fluuios.

Esa. 11.

Psal. 106

Doluerūt mō
 tes, pharisæi,
 Matt. 12.

Ibidē. 27.
 Iohan. 12
 Psal. 7.

Gurges aqua
 rum trāsūt.

& laudauerūt, nomine aquarū, & sicut pontifices & pharisæos nomine montiū, ita cōciliū qđ illi collegerūt, & habitatores Hierlm recte intelligimus noie gurgitis aquarū. Nā hinc est, quod idem Chrūs tuus iam dudū per Psalmitā dicebat, orās: Saluū me fac deus, quoniam intrauerūt aquæ usq; ad animā meā. Ille gurges aquarū transiit, subaudiit, sup Christū tuū. Transiit (inquā) id est, uenit quidē, sed non diu mansit sup eū. Intrauit usq; ad animā eius, id est, tādū, donec ille moreretur. Sed quid protinus? Dedit (inqt) abyssus uocē suā, altitudo manus suas leuauit. Sol & luna steterūt in habitaculo suo. Post gurgitē aquarū transeuntē, statim dedit abyssus uocē suā. Quia statim ubi dixit: Cōsummatū est, & emisit spiritum, statim inferna cōtremuerūt, & q in illa tali abyssō erat sanctorū ppūs dedit uocē suā, & uocē lachrymabilē, quā nos p fidē tā bene intelleximus, ac si p̄sentes ibi fuissetus. Illa uox huiusmodi fuit: Aduenisti desiderabilis, quē expectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte uinculatos de claustris. Post talē abyssi uocē, altitudo q; manus suas leuauit, resurrexit enī ille à mortuis, & hoc uidēs oīs multitudo cœlorū, plena felici admiratiōe plausum fecit, & tripudiādo exultauit. Nec mora deinde sol & luna steterūt in habitaculo suo: nā tuus ihs Chrūs ascēdit in cœlū, & stetit, uel sedit à dextris uirtutis dei, & ecclia eius sublata de inferis, ipsa q; à dextris stetit, sicut Psalmus p̄dixit: Astitit regina à dextris tuis. Exinde coepit fieri, & fit, & fiet usq; ad cōsummationē seculi, id qđ protinus sequit. Temporibus mutatis id ē factō trāsitū de tpe p̄terito, ad v̄ba tēporis futuri. In luce sagittarū tuarū ibūt in splendore fulgurātis hastæ tuæ, in fremitu cōculcabis terrā, in furore obstupescies gētes. Illuminanti nāq; sunt aplī, & p̄dicādo emittēte coeperūt lucida uerba ueritatis. Illa deniq; uerba sagittarū sunt tuę, sagittæ lucētes, luce sua uia uitę demōstrātes, et acumie suo corda pp̄loꝝ ad p̄nitentiā cōpungētes. Hinc vez in Psalmo: Sagittæ tuæ acutę, populi sub te cadēt in corda inimicorū regis. Et ē sensus: Verba p̄dicatiōis tuæ acuta sunt, usq; ad animā p̄tingētia, & non hoies, sed uitia hominū interimētia, qbus cōfixi populi, in corde inimicorū regis, in corde suo. Qui prius inimicabātur regi deo, uel regno dei, cadēt sub te, i. adorabūt te, sub tuū imperiū redacti. Nec sola erāt p̄dicatiōis uerba, sed sequētur & signa terribilia. Bene ergo cū dixisset in luce sagittarū tuarū, addidit: In splendore fulgurātis hastæ tuę. Fulgurās haesta, faciēdo: est signorū potētia. In huius splendore, et in illarū sagittarū luce ibūt, ai stabunditur, tā p̄dicatores, q̄ auditores Euāgelij, & ita factū est, & fit, & fiet usq; ad finē seculi. Et sagittarū lux, & splēdor hastæ fulgurātis eo usq; p̄cessit, ut Christiana fides obtineret principatū mūdi, & sup gētes exerceret in fortitudine zeli boni seueritatē magistrerij religiosi. Dicit ergo sagittarū eiusmodi, talisq; hastę dño spūi sancto. In fremitu cōculcabis terrā, in furore obstupescies gētes. Vbi enī sup mores hoim terrena sapiētū, magistrerū exercet, ibi terra cōculcat in fremitu, & ubi gētiliter uiuētes, p̄ mō p̄cti puniūtur, uerbi grā, cū tradūtur Satanæ i interitū carnis, ibi gētes p̄iustū furorē stupore afficiūtur. ¶ Nūc demū dicit gētius cōsiderādū est qđ dixit hoc mō. Egressus es i salutē populi tui, in salutē cū Chřo tuo. Nec enī uacare putāda ē ista repetitio, in salutē populi tui, in salutē cū Chřo tuo. Deniq; unus qđ ē spūs, & una est salus populi eius, sed duo legūtur in Euangelio Chři, egressus eius, & geminū ē eiusdē salutis opus. Primus egressus ē in specie colūbæ ad aquas Iordanis. Secundus egressus i coenaculo sup ap̄los, in igne & linguis distipitis. Hoc iā supra dictū est. Porro de gemino salutis ope, itidē sciēdū est, qđ primū ē opus, remissionē p̄ccōrū, secundū diuisio ḡfay. Remissionē peccatorū, opus primū & maxie necessariū, à passioe Chři tui coepit opari. Ille enī resurgēs à mortuis, & stās in medio discipuloꝝ insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritū sanctū, et subaudiēdū est in remissionē p̄ccōrū. Sequit enī: qđ remissionē p̄ccōrū remittūtur eis. Diuisio nē gratiarū, secundū salutis opus erat qđ ē in ḡbūdā ex parte effectū, ante Chři passionē, ut haberēt aliqui sermonē sapię, et sermonē scię, fidē, p̄phetiā, op̄tatiōnē uirtutū, discretionē spiritū, sed post passionē eius, die p̄tecostes, abū datus pacatiō, datus insup generib⁹ linguarū, ut exinde salus eadē cū c̄tis gētib⁹ innotesceret. Singulatin cuiq; credētū hoc opus pficit, dū primū ex aqua & spūi sancto renascit, & deinde p̄ manu impositionē, & crismatis unctiōnē cōfirmatur. Ita in salutē egressus p̄cussisti (ait) caput de domo impij, denudasti fūdāmētū usq; ad collū. Semp̄ impius diabolus ē, & domus eius mundus, siue oē qđ in mūdo ē, scz cōcupiscētia carnis, & concupiscētia oculoꝝ, et superbia uicē.

Psalm. 62.

Abyssus dedit uocē suā.

Psalm. 44.

Lux sagittarum. Ibidem.

Fulgurās haesta.

J. Cor. 5.

Duplex egressus spiritus sancti.

Marth. 3.

Actu. 2.

Duplex opus spiritus sancti.

Iohan. 20.

Iohan. 3.

Actu. 19.

J. Iohan. 2. Caput de domo impij.

Caput de do
mo impij.

Quid ergo intelligim⁹ caput eiusdē dom⁹, nisi aut ipm diabolū principē mūdi, aut origina
le p⁹ctm, qd regni uel dom⁹ eius caput & principiū fuit? Hoc caput p⁹cussisti p⁹cussioe lapi
dis. i. passiōe Chri, & proinde recte dictū est, qd egressus es in salutē populi tui. Deinde do
mus eiusdē denudasti fundamētū usq; ad collū. i. quicqd erroz, quicqd uitioz erat in mun
do, nō dimisit incōcūsum, tā illud qd latebat, sicut latet dom⁹ fundamētū, q̄ illud qd pare
bat, sicut patet corpus collū. Illis nāq; linguis igneis q̄s foris ostidisti, intus feruidi & fortes, sa
piētes facti et eloquētes, nō cessauerūt, donec propalarēt, mūdi hui⁹ sapiētia, quāta eēt stul
ticia, q̄ dicebant in tēplis gētiū sacra, q̄ta essent sacrilegia. Tertiū est, hoc semp, de q̄ qd sit, iā
semel & secūdo dictū est. Sequit, **Maledixisti sceptris eius, capiti bellatoz eius, ve
mentibus ut turbo ad dispergendū me. Exultatio eoz, sicut eius qui deuorat pau
perē in abscondito.** Quā distictioe trina distictū est hoc cāticū, cuius vez distictiois
signū est, semp, siue diapsalma, tertio iā appositū, & in antedictis clare discernunt, duā pso
nā filij & spūs sancti, delectat hāc tertiā partē cātici referre ad propriā psonā patris, ut sit cā
ticū siue laus totius trinitatis. Maledixisti (inqt) sceptris eius &c. Ac si dicat, Nō hac uice so
lū, nō hac uice primū p⁹cussus ē impius, qm passus est Chrs, sed iādudū dānatus fuerat, & tri
plex est iudiciū dānationis eius. Primū est qd maledixisti sceptris eius. Secūdū qd maledixi
sti capiti bellatoz eius. Tertiū, qd maledixisti cūctis bellatoribus eius ueniētibus ut turbo ad
dispergēdū me. Tūc maledixisti sceptris eius, qm in ccelo dānasti supbiā eius, uolētis tenere
scepra cœli diuinūq; imperiū, & seipsum facere altissimū. Dicebat em̄ in corde suo, similis
ero altissimo. Illis aut sceptris maledixisti. i. propter illā p̄sumptionē irrecuperabiliter illum
dānasti. Tunc uero maledixisti capiti bellatoz eius, quādo dixisti ad serpentē per quē dece
perat hominē, qd fuit initiū belli eius, contra humanum genus, unde & idē serpens recte di
citur caput bellatoz eius. Quia fecisti hęc, maledictus eris inter oia animātia, & bestias ter
rę &c. In serpēte ipse maledicebatur, & ex eo uocabulū sumpsit, ut uocel serpēs antiquus,
Maledicis nūc usq; cunctis bellatoribus eius, ueniētibus ut turbo ad dispergendū me, et cū
ctos filēs mei, timētes te. Illoz prim⁹ fuit Pharaō rex Aegyptiūs, nouissimus erit Antichri
stus. Ille nāq; uidelicet Pharaō primus post uerbū promissiōis, uelut quidā turbo disperge
re me uoluit. i. auferre mihi effectū iuramēti qd ad Abrahā iurasti in repromissiōe beati le
minis. i. Chri, qd ut nullū ueniret semen, maculos oēs necari p̄cepit. Sed qd illi et cæteris p
ueniret, q̄s nescit. **Uā fecisti in mari equis tuis, in luto aquaz multarū.** Cūq; ille
psequens ausus fuisset post eos ingredi, submersus est cū exercitu suo in mari, et ibi deiecisti
eū, et perijt cū curribus et equitib⁹ suis. Illi primi fuerūt oim p̄secutiōe manifesta, p̄secutiū
nomē tuū, cæteri oēs, sicut filēs sunt uel fuerunt, ita silem sibi dānationē acq̄suerūt et acq̄i
runt, et iuste maledicti sunt bellatores eiusmodi, qd in hoc ipso exultāt, qd uacat eis occide
re et p̄sequi qd est assimilari diabolo siue Antichro. Hoc est qd ait, Exultatio eius, sicut qd de
uorat pauperē in abscondito. Quis em̄ est ille qd deuorat pauperē in abscondito, nisi ille qd dū in
fidiat, ut rapiat pauperē, et rapit quantū p̄t, Dicit in corde suo, deus nō requiret. Et quidem
illud magnū et gloriosum fuit, qd illū carneū Pharaonē, et curus exercitū eius mare ope
ruit, tuis aut equis siue hoibus in eode mari uia fecisti, sed multo maius multoq; gloriosius
est, qd eadē aqua p̄ Chri sacramētū credētes in eū, transmittit ad regnū æternū, oia ope
riens peccata q̄ spiritualiū sunt castra Aegyptioz, et qd in mari huius seculi, ubi erat lutum
aquaz multaz, i. nimium carnalis et turbida cōuersatio gētiū, uia fecisti equis tuis, de qui
bus supra dixi, qui ascendes sup equos tuos, et quadrigæ tuæ saluatio. **Audiui & contur
batus est uenter meus a uoce contremuerūt labia mea.** Verficulus iste idē sonat eā
dēq; animi rationē renouat, quā in initio p̄misit, Dñe (inquiēs) audiui auditiōē tuā et timui
Exposuit qd audiens timuisset et nunc demum quasi per illā bene ordinatæ orationis partē
quā rhetores cōplexionē uocant, ad primā propositionē rediens: audiui (inqt) et conturba
tus est uenter meus, à uoce cōtremuerūt labia mea. Cōturbatio hęc, siue tremor iste opta
bilis est, qd utilis est, magnūq; diuinū respētus emolumentū habet. Ait em̄, Ad quē autem
respiciam, nisi ad pauperulum et contritum spū, et trementem sermones meos? Cōturbato
ergo uentre et à uoce quā intus audierat cōtremiscentibus labijs, optat eandē cōturbatiōē
siue tremorē sibi adaugeri, et optādo dicit, **Ingrediat putredo in ossib⁹ meis & subter
mea.**

Tertia distin
ctio ad deum
patrem.

Triples dam
nationis iud
ciū diabolū.

Esa. 14.

Gene. 3.

Bellatores
diaboli.

Exo. 1.

Exod. 14

Psalm. 9

Sensus mysti
cus de equis
in mari.

Tremor & cō
turbatio bo
na.

Esa. 66.

me scateat, vt requiescā in die tribulationis, ⁊ ascēdā ad populū accinctū nostrū. Gratulor (ingr) qd dicere iā potui, cōturbatus est ueter meus, qd dicere ille nō meret, qui nō habet teneritudinē uētris, imō duriciā cordis tanq̄ duriciā lapidis, cuius deus cor nō emollit, q̄liū Pharaō rex Aegyptius notissim⁹ habet in sc̄is scripturis, gratulor (ingr) q̄ opa tua dñe cōsiderās iremui p̄ sp̄m hūilitatis, opto aut̄ ut mihi adaugeas hūilitatē cordis, ut loquē ad te dñm meū, magis ac magis agnoscā, q̄a sum puluis ⁊ cinis, moxq̄ futurus putredo ⁊ uermis. Putredo illa, i. putredis illius memoria, q̄ postmodū putrescā, ingredit̄ in ossib⁹ meis ⁊ subter me scateat, i. hūiliet totū quicqd ē in me uirtutis aut boni opis, ⁊ i radice cordis in profundo cōsciētia magis ac magis accrescat. Taliter em̄ fiet, ut requiescā in die tribulationis, qd sciēs Ch̄s tuus, ubi dixit: Et discite à me, q̄a mitis sum ⁊ hūilis corde, statim hoc addidit, ⁊ iuenietis requiē aiabus v̄ris. ¶ Et q̄s ē ille dies tribulatiōis? Nō lōge q̄rat, iā hoc tēpus, in q̄ sumus, in q̄ uiuim⁹, dies tribulatiōis est. Siue singl̄ diē, siue plural̄ dies dixeris, dies tribulatiōis est, dies mali sunt, q̄a pleni sunt aduersis, pleni p̄ctis. Beatus hō (ingr) P̄l̄m, quē tu erudieris dñe, ⁊ de lege tua docueris eū, ut mitiges ei à dieb⁹ malis. Hanc intēdēs mitigationē iā dictus Ch̄s tu⁹, loco memorato ita iccepit: Venite ad me oēs q̄ laboratis et onerati estis, et ego reficiā uos. Quid em̄ est aliud, et ego reficiā uos, qm̄ et ego à diebus malis mitigabo uos. Et ostēdens in q̄, tollite (ait) iugū meū sup uos, et discite, quia mitis sum et humilis corde, ac demū intulit, et inuenietis requiē aiabus uestris. Ergo putredinē in ossib⁹ admittēre, et subter se scateatē habere, i. propter cōsciētia putredis, qd tu hō mox futurus es. Mitē eē et hūilē corde, hoc est iā req̄scere, nō solū in futuro, uerū etiā in p̄senti seculo. ¶ Quid aut̄ sibi uult, q̄ cū dixisset, ut requiescā in die tribulatiōis, addidit, et ascēdā ad pplm̄ accinctū nostrū? Quid nisi, q̄ mitē ⁊ hūilē esse corde, ē ueraciter amictū esse, et ad pplm̄ accinctū ascēdere, pplm̄ à quo regnū cœlorū uim patitur, et uolēter diripitur? Quā em̄ alta cinctura, nisi hūilitatis sp̄s Mōsen accinctū esse putas, ut fortissimū spiritū deū uniuersa carnis teneret, dicētē: dimitte me, et ad suā uolūtātē inflecteret. Indubitatē sciendum est, quia absq̄ hac cinctura nulla usq̄ fortitudo iustitię ē. Quāuis multorū quisp̄iā sit op̄e, absq̄ isto iustitię p̄sidio nullus est, nec ille pplm̄ accinctus pplm̄ eius est, qui accinctis renibus, carnes agni comedit, p̄ mare ascēdit, sicut hic nūc dixerat, uia fecisti in mari equis tuis, uane synago ga de oib⁹ cōfidit, q̄a impossibile ē eos iustificari, q̄ suā uolētes statuere iustitiā, iustitię dei nō sunt subiecti. Hoc est qd cōtinuo p̄ metaphorā aptissime dicit. L. Ficus em̄ non floret, ⁊ non erit germē in uineis. Audent̄ opus oliuę, ⁊ arua non afferēt cibū. Ab̄ scidentur de ouili pecus, ⁊ non erit armentū in p̄sepibus. ¶ Sub isto senario nūero, uniuersa reprobata opa legis, q̄ sex dieb⁹ opari cōcedit, ⁊ iccirco reprobata, q̄a Iudeus opari uis legis nō intēdit, ut celebret sabbatū dñi, nō habet fidē ⁊ hūilitatē, quā cōmēdās, inuenietis (ait) requiē aiabus uestris. Ficus ⁊ uinea, nec nō ⁊ oliua p̄senti loco synagoga est, ⁊ arua nō afferēt cibū Iudaicę cæremonie sunt. Pecus ⁊ armentū minores ⁊ maiores Iudei, siue pplm̄ ⁊ sacerdotes sunt. Eorū oim̄, fidē ⁊ hūilitatē Ch̄i nō habētū, opa cūcta reprobant, ⁊ dicēdo, ficus em̄ nō floret ⁊c. Ac si dicat, iccirco hūilitatis grām tāto opere desidero, q̄a in opibus legis nullus ē iustitię fructus, nullū germē iustitię, nullū opus iustitię, nullus op̄e nō uitalis cibus aię. In q̄ pecus abscissum ē de ouili, ⁊ armentū à p̄sepibus fugit, in eo q̄, Iudeus nō credit, q̄ iustitię dei nō uult subijci, ⁊ nō audire uocē dñi, siue pastoris boni. Hinc ille dicit, Sed uos nō creditis, q̄a nō estis ex ouib⁹ meis. Itē: Propterea uos nō auditis, q̄a ex deo nō estis. L. Ego aut̄ in dño gaudebo, ⁊ exultabo in deo Jesu meo. Deus dñs fortitudo mea. ¶ Qd dicit, hoc est, iccirco I si p̄scitādo iustitię legē in legē iustitię nō puenit, q̄a nō ex fide, sed q̄si ex opibus. Ego aut̄, nō q̄si ex opib⁹, sed ex fide credā in patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m sanctū. Nā dicēdo, i dño gaudebo, cōfitef patrē, dicēdo: exultabo in dño Jesu meo, cōfitef filiū, dicēdo: deus dñs fortitudo mea, cōfitef sp̄m sanctū. L. Et ponet pedes meos q̄ si ceruorū, ⁊ sup excelsa mea deducet me victor, in psalmis canentē. ¶ Sicut em̄ pedes ceruorū agiles sunt ad dumeta trāhiliēda, ⁊ alta petēda, sic p̄ hāc fidē agilis ero, ut i lege iustitię pueniā, ⁊ i lapidē offēnsiōis nō offēdā, ⁊ deducet me hęc iustitiā fidei sup excelsa mea, i. sup iustitiā operū, deducet (ingr) me uictor, deus unus, p̄ ⁊ filius ⁊ sp̄s sc̄tus, in psalmis canentē uictoriā cursus mei, nō opibus meis, sed gr̄e eius ascribētē, ⁊ pro hoc gr̄as semper p̄nas agentem. ¶ Finis libri tertij in Abacuc.

Mat. 11.
Dies tribulationis.

Psalm. 93.

Accinctus populus per hūilitatem.

Num. 16
Exod. 32

Rom. 10.

Sēsus allegoricus de ficu, ⁊ cætera.

Iohan. 10
Ibidē. 8.

Ro. 9.

PROLOGVS RUPER. IN SOPHONIAM
PROPHETAM.

Promissum tuū uerū est Iesu Chrīste testis fidelis, promissum tuū uerū & fi-
dele est, quo spm̄ paracletū promittens, inter cætera dixisti. Ille me clarifica-
bit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. Omne qđ locuti sunt prophe-
tæ, omne qđ scriptū est in lege & prophetis & psalmis, tuū est, & oīa quæcūq;
q; habet pater, tua sunt. Proinde in scripturis aliud q̄ te nihil q̄ro, tu scis, uel
in hac parte s̄lis cupio esse homini ædificātū domū, qui fodit in altū, & posuit fundamēta su-
pra petram. Vbi maior difficultas occurrit te inueniendi, ibi plerūq; te ipsum melius inue-
ni, & tūc demū in singulis prophetarū libris me puenisse arbitratus sum ad petrā, supra quā
fundamēta ponere, qñ per meditationis instantiā, sub obscuritate literæ tuā inueni gloriam
desiderabilē. Nō em̄ ignoro causam fuisse prophetis, propter quā necessario debuerint tuę
claritatis sacramēta uerbis obtegere condensis, quā uidelicet causam in capite huius operis
pro posse latius exposui. Iā igitur nonū in ordine duodecim prophetarū Sophoniā te quæ-
rēdo prōptus ingredi, sanctū inuoco spm̄, quē dedisti, q; scripturas, q; testimoniū phibent de
te, apertēdo hactenus te clarificauit, & clarificare nō desinit, ut de isto q; tuo accipiat, & an-
nunciet mihi gloriā tuā, quærenti, solūmō in fide & cognitiōe tui spem uitę æternę habēti.

Iohan. 16
Lucæ. 24
Iohan. 17
Solus Chrīstus
in scripturis
quærendus

RUPERI ABBATIS
TUITIENSIS IN SOPHONIAM PROPHETAM
COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

Verbum domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij
Godolię, filij Amarię, filij Ezechię, in dieb; Josię filij Amon regis
Juda. Præter hūc & Iohel, qui in ordine duodecim prophetarū secundus ē,
& Zachariās, qui undecimus est, nullus eorū in titulo paternū nomen habet;
Tradunt autē Hebræi, ait B. Hieronymus, cuiuscūq; prophete pater aut auus
ponatur in titulo, ipsos quoq; prophetas fuisse. Hoc si uerū est (inqt) Sophonias propheta
generatiōe (ut ita dicā) prophetica, & gloriosa maiore suorū stirpe generatus est. Habuit em̄
patrē Chusi, auū Godoliā, proauū Amariā, attauū Ezechiā, & tale quadrigā ipse uelut ex-
tremus auriga cōpleuit. Verū qualiscūq; illa traditio sit, illud magis delectat, qđ secundū se-
quetis prophetiæ modū, noīa ualde cōgrua sunt, et secundū interpretationē nominū sese ha-
bet qualitas rerū uel sensuū, qui ab isto, uel p ipsum conscripti sunt. Deniq; secundū nomen
Chusi, qđ interpretat humilitas, siue Aethiops meus, dicturus est in isto dñs, ultra flumina
Aethiopiæ inde supplices mei, et secundū nomen Godoliæ, qđ interpretat magnitudo dñi,
nomenq; Ezechiæ, qđ sonat fortitudinē dñi, magnifice et fortiter dicturus est; iuxta est di-
es dñi magnus, iuxta et uelox nimis, uox diei dñi amara, tribulabitur ibi fortis, et secundū no-
men Amariæ, qđ uertitur in sermonē dñi, post acerrimā exclamatiōē magnitudinis atq;
fortitudinis, habiturus est sermonē exhortatiōis sic incipiens: Cōuenite, cōgregamini gens
nō amabilis, anteq̄ ueniat sup uos ira furoris dñi. Porro secundū nomē suū Sophoniā, quod
alij speculā, alij arcanū dñi transtulerūt, reuera speculatorē magnæ rei, scilicet iudicij domi-
ni, qđ utiq; grande arcanū est, quia de die illa et hora, præter deū, nemo scit. Hic ita incipit.
Congregans congregabo omnia, a facie terrę dicit dominus, congregans bo-
minem & pecus, congregans volatile cœli & pisces maris. Profecto, dñs qui hæc
loquitur, dei filius est, deus ipse & dñs, qđ ex eo uel maxime liquet, quia longe inferius ita
dicturus est. Quapropter expecta me, dicit dñs in die resurrectionis meæ, in futurum &c.
Non em̄ quæuis, sed quædā ex tribus psonis beatæ trinitatis, certa psona diē resurrectionis
habitura erat, quæ nō est alia, q̄ dei filius deus & dñs, tunc quidē homo futurus, passurus,
mortuus, atq; resurrecturus, nunc autē iam homo factus, passus, mortuus, sepultus, atque à
mortuis resuscitatus, & adhuc in futurū, diem resurrectionis habēs uniuersalis, quem nos,
i ut ipse

Interpretatio
nominum

Mat. 24.

Verba in per-
sona dei filij.